

Branje je iskanje: model sodelovanja med splošnimi in šolskimi knjižnicami pri razvoju bralne kulture

Reading is Searching: Cooperation Model between the General Library and School Libraries to Develop a Reading Culture

Irena Milivojevič Kotnik,
mag. Breda Podbrežnik Vukmir

UDK 028.5:373.3

Ključne besede

bralna kultura, motivacija za branje, družinska bralna značka

Izvleček

Na kamniškem in komendskem področju že 34 let uspešno deluje aktiv šolskih knjižničark, na katerem se srečujejo šolske knjižničarke osnovnih šol in predstavnice Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik. Na srečanjih predstavljajo primere dobrih praks in med drugim skupaj iščejo načine, kako branje približati učencem. Prav v tem okolju je v šolskem letu 2017/2018 zaživel medobčinski projekt Branje je iskanje. Branje je iskanje je družinska bralna značka, v katero so vključene družine, ki prek treh različnih dejavnosti (branje, udeležba na literarnih dogodkih in raziskovanje) krepijo bralno kulturo. Projekt je nastal na podlagi teoretičnega modela sodelovanja med splošno in šolskimi knjižnicami pri razvoju bralne kulture (Podbrežnik, 2011). Bralna kultura je splet idej, vrednot, norm, vsebin in sporočil, ki jih oblikujemo in posredujemo v zvezi z branjem z namenom oblikovati naučeno vedenje. Gre za širši družbeni kontekst, ki predstavlja odnos do branja. Bralna kultura je temelj bralne pismenosti. Pri sodelovanju je pomembno, da obe sodelujoči strani izrabita komplementarna znanja in zmožnosti v interakciji. Zato je pomembno skupno načrtovanje dejavnosti z opredeljenimi vizijo, dejavnostmi, urejenostjo in sredstvi. V prispevku predstavljamo dejavnike razvoja bralne kulture, to sta omogočanje dostopnosti gradiva ter motivacija za branje (promocija, pomoč in svetovanje pri branju ter dogodki in prireditve), in model sodelovanja pri razvoju bralne kulture ter njegovo uresničitev v konkretnem projektu.

Abstract

The Kamnik and Komenda region has a successful school librarian community that has been active for 34 years. Primary school librarians and the representatives of the general library *Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik* meet to exchange good practice examples and together look for ways to make reading more appealing to students. This environment has inspired in the academic year 2017/18 an inter-municipal project called *Reading is Searching* – a family-type reading badge that includes families participating in various activities (reading, literary events and research) in order to promote the reading culture. The project was created based on a theoretical cooperation model between the general library and school libraries to develop a reading culture (Podbrežnik, 2011). Reading culture refers to ideas, values, norms, contents and messages that relate to reading and are formed and shared with the purpose of acquiring knowledge. In the wider social context, it represents an attitude toward reading. Reading culture is the foundation of reading literacy. In the cooperation between the two parties, it is important that both sides use complementary knowledge and abilities when interacting, which requires a joint planning of the activities with a clearly defined vision, activities, organisation and assets. The article focuses on the factors important in developing a reading culture, such as enabling access to the material and reading motivation (promotion, reading assistance and guidance, events), and describes the cooperation model for developing a reading culture with its realisation within the project.

Keywords

reading culture, reading motivation, family reading badge

UVOD

Knjižnice so najbolj povezane z branjem in bralnimi navadami, zato je vprašanje o njihovi vlogi pri oblikovanju bralnih navad skorajda samoumevno. Knjižnice povezujemo predvsem z izkušnjo branja raznovrstnih virov in z dojemanjem branja kot pomembne in cenjene aktivnosti. Knjižnica naj bi bila osrednje kulturno in informacijsko središče svojega okolja, ki uporabnika spremlja skozi vsa življenjska obdobja in mu omogoča dostop do knjižnične zbirke ter njene rabe, s čimer seveda že sama na sebi podeljuje branju status pomembne dejavnosti. Knjižnice naj bi tudi širše okolje prepričevale, da je branje pomembno in nujno

za vsakdanje življenje, torej naj bi razvijale in spodbujale bralno kulturo v širšem okolju.

Šolske in splošne knjižnice delujejo v različnem okolju, a povezovanje med njimi je pomembno za skupnost in širše razvijanje bralne kulture in bralne pismenosti. Že v predšolski dobi otroci uporabljajo knjižnico in hodijo na pravljичne ure, v šolskem obdobju otroci in mladi uporabljajo obe vrsti knjižnic, po končanem formalnem izobraževanju pa so prebivalcem na voljo spet splošne knjižnice. Šolska knjižnica je vpeta predvsem v izobraževalni sistem in kurikularne vsebine. Splošna knjižnica uveljavlja načelo dostopnosti za vse skupine prebivalcev. Pomen sodelovanja med obema

knjižnicama utemeljujemo torej z uporabnikom, ki se ves čas vrača v splošno knjižnico, v predšolski dobi in po koncu izobraževanja pa mu je na razpolago predvsem splošna knjižnica. Druga stična točka je bibliopedagoško delo pri spodbujanju branja. Sodelovalni model pa komplementarno izrablja prednosti obeh knjižnic in pri razvoju bralne kulture lahko upošteva prednosti kot priložnosti sodelovanja in temelji na interakciji. To smo upoštevali pri oblikovanju teoretičnega modela, in sicer v strateškem delu modela tako pri dejavnostih kot pri virih, ki so sestavni deli modela.

BRALNA KULTURA

Bralna kultura ni omejena le na poznavanje virov, kakovost branja in virov ter literarnega branja in ne pomeni vrednostne sodbe v smislu kakovosti ali višjega, estetskega nivoja dožemanja ali delovanja.

Temeljni pomen besede izhaja iz latinskega korena, ki pomeni obdelovanje zemlje in gojenje, metaforično pa izid gojenja in negovanja v družbenem življenju. Metaforično je torej bralna kultura gojenje branja. Definiramo jo lahko takole: bralna kultura je splet idej, vrednot, norm, vsebin in sporočil, ki jih oblikujemo in posredujemo v zvezi z branjem z namenom oblikovanja naučenega vedenja. V kontekstu našega vprašanja je bralna kultura splet vrednot in vsebin, ki jih sporočata in oblikujeta splošna in šolska knjižnica v sodelovalnem modelu ciljnim skupinam ali uporabnikom svojih dejavnosti z namenom, da bi branje postalo cenjena aktivnost. Bralno kulturo in pismenost družbeno okolje spodbuja z dostopnostjo knjig in promocijo aktivnosti, ki spodbujata ta fenomen.

P. Vilar bralno kulturo opredeli kot odnos posameznika in družbe do knjige kot medija in branja kot procesa (Vilar, 2017:17).

Bralno kulturo gradimo na pristočnem branju ali branju za užitek, saj tisti, ki berejo zaradi svoje izbire in zadovoljstva ob izkušnji branja, povečujejo svoje bralne zmožnosti. Ustvarjanje bralne kulture, znotraj katere je branje cenjena aktivnost zaradi svojega vzgojnega in celo preoblikovalnega pomena na

bralca, lahko dosežemo s sklopom aktivnosti splošnih in šolskih knjižnic.

VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE PRI SPODBUJANJU BRALNE KULTURE

Bralno kulturo splošne knjižnice spodbujajo z naslednjimi dejavniki:

dostopnost knjižničnega gradiva: sem spadajo promocija knjižnične zbirke, pomoč in svetovanje pri uporabi, pri čemer ima knjižničar najpomembnejšo vlogo, dogodki in prireditve.

Ne gre pa prezreti politike razvoja branja in partnerstva, kar pa nista tipični vlogi knjižnic pri razvoju bralne kulture. Pač pa ta dejavnika vidimo kot pomembnejša pri oblikovanju in udejanjanju modela, kjer postavljamo cilje razvoja bralne kulture in strategijo doseganja teh ciljev – tam brez opredeljene razvojne politike ne moremo graditi modela s ciljno naravnostjo.

Knjižnice svojo vlogo v razvoju bralne kulture uresničujejo v okviru dostopnosti gradiva z ustrežno nabavo, izposajo in upravljanjem z zbirkami. Upravljanje knjižničnih zbirk je življenjski sok knjižnične dejavnosti, zlasti z vidika vzdrževanja ravnovesja med količino in kakovostjo, zato je selekcija zelo pomembna. V upravljanje zbirke spadata tudi delo z bralci in promocija zbirke, kar je dejavnost, s katero knjižnice omogočajo dobre bralne izkušnje za vsakogar. Tradicionalna vloga knjižnice je omogočanje dostopnosti do informacijskih virov, kar zajema tako fizično kot intelektualno dostopnost; fizična dostopnost zajema postavitev knjižnične zbirke v prosti pristop in izposajo; intelektualna pa storitve v okviru bibliopedagoških dejavnosti in informacijsko opismenjevanje (Borko, Zabukovec, Južnič, 2006: 95).

Torej dostopnost povečujemo tudi z motivacijami, in sicer tako da se knjižnične zbirke promovirajo, da knjižničarji svetujejo in pomagajo pri izbiri gradiva ter virov in da z bibliopedagoškimi dejavnostmi predstavljajo knjižnične zbirke različnim ciljnim skupinam. Ali kot pravi Vilar: »Vloga splošne knjižnice ni samo v zagotavljanju dostopnosti gradiva, temveč tudi v omogočanju, spoznavanju in razvijanju

Metaforično je torej bralna kultura gojenje branja.

Bralno kulturo in pismenost družbeno okolje spodbuja z dostopnostjo knjig in promocijo aktivnosti, ki spodbujata ta fenomen.

Šolska knjižnica, založena s kakovostno literaturo, je za ustvarjanje in spodbujanje bralne kulture izjemno pomembna.

bralne kulture. Njena vloga ni omejena na zagotavljanje uporabe preverjenih vsebin in skrb za kakovost, temveč tudi v eksperimentiranju z novostmi, torej v povezovanju novih bralcev z novimi knjigami.« (Vilar, 2017: 28)

VLOGA ŠOLSKE KNJIŽNICE PRI SPODBUJANJU BRALNE KULTURE

Šolska knjižnica, založena s kakovostno literaturo, je za ustvarjanje in spodbujanje bralne kulture izjemno pomembna. Učencem omogoča, da se že v prvem triletju osnovne šole samostojno uveljavijo kot uporabniki knjižničnih storitev in bralci. Velika, primerno opremljena in različnim starostnim skupinam prilagojena šolska knjižnica, ki ponuja ne le bogat in raznovrsten izbor gradiva, temveč tudi ustrezno izobraževalno in svetovalno storitev, ima veliko možnosti, da postane prijetno pribežališče za učence in kulturno-informacijsko središče šole.

Še tako dobro opremljena in s knjižničnim gradivom bogato založena šolska knjižnica ne more dobro služiti svojemu namenu brez šolskega knjižničarja, ki z uporabniki knjižnice, učenci, gradi odnos prek bibliopedagoškega dela.

Glede na način izvajanja je bibliopedagoško lahko individualno ali skupinsko. Individualno bibliopedagoško delo navadno poteka ob izposoji in informacijski službi v šolski knjižnici, obsega pa motiviranje učencev, svetovanje, usmerjanje, vzgojo, preverjanje informacijske pismenosti v praksi ter pomoč pri iskanju informacij in gradiva. Skupinsko bibliopedagoško delo knjižničar izvaja s skupino. Poteka lahko kot skupinska sodelovalna ura s knjižničarjem in učiteljem ali pa kot samostojna ura, ki jo v celoti vodi knjižničar.

Vpetost šolske knjižnice v izobraževalni proces šolskim knjižničarjem omogoča, da učence motivirajo tudi prek bibliopedagoških vsebin, ki jih podajajo pri urah knjižničnega informacijskega znanja. O vsebini ur se pred začetkom šolskega leta dogovorita šolski knjižničar in učitelj predmeta/razreda, pri katerem bo potekal pouk, ki nato uro načrtujeta in izvedeta skupaj. Kadar šolski knjižničarji in učitelji delujejo skupaj, učenci dokazano dosegajo

višje nivoje pismenosti in branja (IFLA UNESCO, 2006). Učenci se pri pouku knjižničnega informacijskega znanja (v vsakem oddelku štiri ure letno) poglobljeje spoznajo z organiziranostjo knjižnice in postavitvijo gradiva, kar jim omogoča samostojnejšo uporabo, s kakovostnimi književnimi deli, za katera jih lahko knjižničar navduši, in mnogimi drugimi vsebinami, ki ugodno vplivajo na razvoj bralne kulture. Poleg omenjenih so to še osnove obnašanja v šolski knjižnici, postopki izposoje in vračanja gradiva, pot knjige od ustvarjalca do uporabnika, seznanitev s fizičnimi deli knjige in bibliografskimi podatki, pomembnimi za njeno identifikacijo, sekundarni informacijski viri, iskanje informacij z različnimi iskalnimi zahtevami idr. (Steinbuch, 2002).

Šolski knjižničar pa je nepogrešljiv tudi pri načrtovanju in izvedbi bralne značke, domačega branja, prireja knjižne razstave, kvize in uganke, koordinira obisk šolske knjižnice in izvaja biblioterapijo (Spruk, 2002: 2). Na bibliopedagoško delo lahko gledamo z dveh vidikov, z vsebinskega in pedagoškega. Ko govorimo o vsebinskem vidiku, govorimo o vsebinah, ki jih učenci spoznavajo – to so: knjižnica, knjižnično gradivo, informacijski viri, uporaba gradiva in virov, informacijski proces in reševanje problemov; torej aktivna in ustvarjalna raba knjižnice in njenih virov. Pri pedagoškem vidiku bibliopedagoškega dela gre za pedagoško vlogo knjižničarja, njegove kompetence, timsko poučevanje, učne metode, sodelovalno učenje in učenje učenja (Vilar, 2002). Pri vsem tem pa so pomembni dejavniki angažiranost samega šolskega knjižničarja, njegova ustrezna strokovna usposobljenost in pedagoška podkovanost.

SODELOVALNI MODEL MED SPLOŠNO IN ŠOLSKO KNJIŽNICO

Sodelovanje

Splošne knjižnice so že pred veliko leti začele gojiti sodelovanje s šolskimi knjižnicami, v Mariboru že pred letom 1970, in sicer v obliki seminarjev za šolske knjižnice, po letu 1977 pa so se začeli s šolskimi knjižnicami ukvarjati bolj sistematično (Kramberger, 2006: 61). O nujnosti povezovanja sta med prvimi sprego-

Knjižnice sodelujejo tudi pri izdelavi različnih priporočilnih ali tematskih bralnih seznamov za različne ciljne skupine, pri bralni znački in različnih bibliopedagoških oblikah.

vorili D. Kramberger leta 1979 in M. Šircelj leta 1984 (Pogačar, 1985: 189). Med prvimi je za sodelovanje skrbela Pionirska knjižnica v Ljubljani, ki je šole na svojem območju pisno obveščala o možnosti sodelovanja (z izposajo paketov knjig šolskim knjižnicam in učiteljem v povezavi s posameznimi predmeti, razstavami, literarnimi urami, predstavitevami učencev), poleg tega pa so se takrat začeli redni mesečni strokovni sestanki. Pogačar omenja pomanjkanje osebnih stikov in celo možnosti usklajevanja nabavne politike (ibidem). (Tako imenovane strokovne srede potekajo še danes, zdaj v organizaciji Mestne knjižnice Ljubljana, kamor se je med združevanju enot nekdanje knjižnice Otona Župančiča in osrednjih ljubljanskih knjižnic pripojila tudi Pionirska knjižnica.) Drugje so v začetku sedemdesetih let knjižničarji iz splošnih knjižnic šolskim pomagali pri urejanju gradiva, proti koncu tega desetletja pa so začeli postajati obiski iz šol in vrtcev vsakdanji pojav. V splošnih knjižnicah je veliko prireditev za otroke. Dolgo tradicijo v slovenskem knjižničarstvu na področju bibliopedagoških dejavnosti ima vrtec na obisku, ki deluje v povezavi z vzgojno-varstvenimi organizacijami, prav tako tudi ure pravljic, ki so jih v letu 1977 izvajale vse knjižnice, le tretjina knjižnic pa igralne ure s knjigo. Ura pravljic je pripovedovanje umetnih ali ljudskih pravljic ob slikanici, igralna ura s knjigo pa je bibliopedagoška oblika, ki z vidika celostne estetske vzgoje in ob izbrani temi spodbuja likovno, glasbeno, dramsko, gibalno ali kakšno drugačno izražanje otrok, predstavljeno pa je ne samo leposlovno, pač pa tudi poučno ali neknjižno gradivo. Knjižnice sodelujejo tudi pri izdelavi različnih priporočilnih ali tematskih bralnih seznamov za različne ciljne skupine, pri bralni znački, različnih bibliopedagoških oblikah, kot so obiski razredov v knjižnicah, na primer srednješolcev, kjer jim knjižničarji pripravijo knjižnično vzgojo, bralnih skupin, oblike dela za otroke s posebnimi potrebami, sodelovanja z najstniki pri izdelavi priporočilnih seznamov gradiva in še marsikaj drugega.

Vendar so ta sodelovanja bolj kot ne naključna in ne sistemska. P. Vilar je raziskovala vlogo knjižnic pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti, v priporočilih pa je zapisala, da je

treba okrepiti partnerstvo splošnih knjižnic s šolskimi knjižnicami pri izvajanju ciljno usmerjenih dejavnosti, zato so potrebne smernice za sodelovanje splošnih in šolskih knjižnic za namen spodbujanja branja, ki naj vsebujejo tudi cilje (Vilar, 2017: 108).

Model

Sodelovanje pri razvoju bralne kulture smo opredelili kot dejavno povezovanje pri dejavnostih, ki razvijajo bralno kulturo, to je pri dejavnostih razvoja bralne kulture. Model je končna stopnja poenostavljanja, ki poteka od stvarnosti, ki obsega vse značilnosti, do izbora posameznih značilnosti, kar model je. Modeli povečujejo učinkovitost odločanja v menedžmentu (Tavčar, 2005a: 401). Gre za to, da človek iz množice informacij v spoznavnem procesu izbira le nekatere, jih analizira, vrednoti, zatem pa zavrača ali usvaja kot vodila za svoje delovanje. Izbiranje in poenostavljanje sta temeljna pristopa za obvladovanje kompleksnosti okolja. Miselna orodja za to so modeli, poenostavitve zapletenih struktur in procesov, ki so bolj obvladljive od resničnosti (Tavčar 2005: 94). Model sestavljajo vizija in smotri, cilji ter strategija. Strategija je pot do doseganja vršnih ciljev. Strategija je v tem modelu razdeljena na dejavnosti, ki so sestavljene iz poslanstva, programov in usmeritev; urejenost, ki jo sestavljajo strukture, sistemi in procesi; pomemben del so sredstva, ta so materialna in nematerialna.

Za oblikovanje modela smo se odločili, ker bomo z njim kompleksnost sodelovanja pri razvoju bralne kulture poenostavili iz izbranimi značilnostmi, uporaben pa bo kot orodje za odločanje za sodelovanje različnih vrst knjižnic pri razvoju bralne kulture.

Pomembno je, da sodelujoči skupaj opredelijo končne cilje in strategijo za doseganje ciljev. Strategija je sestavljena iz naslednjih elementov: dejavnosti (programi, usmeritve), urejenost (struktura, sistemi, procesi), sredstva (materialna, nematerialna). Temelj sodelovalnega modela je skupno načrtovanje, zato je pomembno, da je sodelovanje opredeljeno v letnih delovnih načrtih obeh organizacij in da ga podpira vodstvo.

Branje je iskanje je medobčinski projekt občin Kamnik in Komenda, katerega namen je spodbujanje bralne kulture v družinskem življenju.

Temeljni cilj projekta je spodbujanje bralne kulture v družinskem okolju.

Primer dobre prakse: Projekt Branje je iskanje

Branje je iskanje je medobčinski projekt občin Kamnik in Komenda, katerega namen je spodbujanje bralne kulture v družinskem življenju. V njem sodelujejo osnovne šole iz kamniške in komendske občine ter Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik.¹

Zasnova projekta

Ideja o projektu, ki je v prvi vrsti plod zgledega nepretrganega sodelovanja med splošno in šolskimi knjižnicami, je vzknila v neformalnem pogovoru med direktorico Knjižnice Franceta Balantiča in šolskimi knjižničarkami o bralnih navadah otrok, kot jih pri svojem delu zaznavajo knjižničarke. Pri prizadevanju za pospeševanje branja med otroki ne gre spregledati dejstva in zavedanja, da je najpomembnejši zunanji dejavnik pospeševanja branja družina, kar potrjujejo tako izkušnje kot strokovna literatura. Porodilo se je vprašanje, kako na nevsiljiv način pristopiti ne le do otrok, ampak tudi do njihovih staršev oz. skrbnikov in jim približati branje kot aktivnost, ki med seboj povezuje družino.

Projekt je izhodišče in obliko dobil na drugem medobčinskem aktivu šolskih knjižničark v šolskem letu 2016/2017. Medobčinski strokovni aktiv šolskih knjižničark občin Kamnik in Komenda ima dolgo tradicijo. Šolske (natančneje osnovnošolske) knjižničarke občine Kamnik so se prvič formalno sestale 29. 8. 1984 in se od takrat neprekinjeno sestajajo na aktivih trikrat letno. Leta 1998 je Komenda postala samostojna občina in tako je aktiv postal medobčinski. Vanj so vključene knjižničarke (knjižničarja do zdaj še ni bilo na nobeni od sodelujočih šol) iz šestih osnovnih šol: OŠ Frana Albrehta Kamnik, OŠ Marije Vere, OŠ Toma Brejca, OŠ Stranje, OŠ Šmartno v Tuhinju in OŠ Komenda Moste, od katerih vsaka za dve leti prevzame vodenje aktiva. Sestankov aktiva se redno udeležuje tudi mladinska knjižničarka iz KFBK in po potrebi tudi direktorica KFBK. Aktiv šolskih knjižničark je po navadi najmanjši aktiv na šoli, saj ima le malo šol več kot enega knjižničarja. Medobčinski aktiv je

¹ V nadaljevanju KFBK.

zato zanje izjemno dragocen. Na sestankih obravnavajo aktualne teme (učbeniški sklad, prehod na COBISS, bralna značka itd.), si pomagajo z nasveti, izmenjujejo izkušnje in primere dobre prakse ter iščejo nove načine za medsebojno povezovanje in doseganje profesionalnih ciljev. Slednje je pripeljalo do skupne odločitve za vključitev v projekt, ki je dobil ime Branje je iskanje.

Namen projekta

Osnovna namena projekta Branje je iskanje sta dva. Za vključeno javnost manj pomemben namen, toliko bolj pa za knjižničarje same, je medsebojno povezovanje šolskih knjižnic ter povezovanje šolskih knjižnic s splošno, ki preverjeno omogoča uspešnejše doseganje zadanih ciljev. Temeljni cilj projekta pa je spodbujanje bralne kulture v družinskem okolju. V množici ponudbe raznovrstnih dejavnosti za otroke je tistih, v katere je lahko vključena vsa družina, nekoliko manj. Snovalke projekta Branje je iskanje niso želele družin dodatno časovno obremenjevati in posegati v njihov prosti čas. Nasprotno, družine, pri katerih ima knjiga pomembno mesto, so želele povabiti v igrivo bralno značko, prek katere bi se bolj zavedali, da jih med drugim povezuje tudi veselje do branja. Z izjemo izpolnjevanja izkaznice pa udeleženci ne bi počeli ničesar, česar ne počno že vseskozi, morda le malo bolj načrtno. Tiste starše, ki ne posegajo pogosto po knjigi, pa so želele spodbuditi, naj to vendarle storijo, saj bodo tako z zgledom vzgajali svoje otroke v mlade bralce.

Organiziranost in izvedba

Projekt, v katerem sodeluje toliko deležnikov, zahteva dobro organizacijo. Načrtovanje projekta je večinoma potekalo timsko v sodelovanju KFBK in šolskih knjižničark (oz. njihove predstavnice). KFBK, torej splošna knjižnica, je prevzela del nalog, ki jih je opravila samostojno oz. samo s posvetovanjem s posameznimi šolskimi knjižničarkami. Pri tem velja omeniti veliko angažiranost direktorice KFBK, ki se je osebno zavzela za izvedbo v sodelovanju z mladinsko knjižničarko, ki je prevzela koordinacijo projekta.

KFBK je tako na samem začetku o projektu uradno obvestila ravnatelje vseh sodelujočih

Evalvacija ob koncu šolskega leta 2017/2018 je pokazala, da je projekt dobro zasnovan in med družinami lepo sprejet.

šol in jih povabila k podpori, na kar so se vsi odzvali pozitivno. Poleg ravnateljev so bili obveščeni tudi občini (kot ustanoviteljici KFBK) in lokalni mediji. Tudi financiranje in priprava promocijskega gradiva in izkaznic sta bila v domeni KFBK. Promocijsko gradivo je zajemalo plakate, predstavitve knjižničark s fotografijami, logotip projekta in ilustrirane vinjete (delo zunanje oblikovalke), ki so postale prepoznavni znak projekta. Ves čas trajanja projekta za njegovo promocijo skrbijo KFBK z objavami na svoji spletni strani in na facebookovi strani ter osnovne šole z objavami na šolskih spletnih straneh. Pri tem gre predvsem za najave dogodkov in prispevke o že izvedenih dogodkih v okviru projekta, ki jih občasno objavijo tudi v lokalnem časopisu. Za organizacijo dogodkov so zadolžene tako osnovnošolske knjižnice kot KFBK, šolske knjižničarke pa obvestijo družine učencev. Kljub promociji projekta je pridobivanje družin za sodelovanje v projektu še vedno predstavljalo izziv. Osebni pristop se je že ničkolikokrat izkazal za najboljšega, zato so se nekatere šolske knjižničarke na začetku šolskega leta udeležile uvodnih roditeljskih sestankov in projekt predstavile staršem. V tem primeru je bilo pridruženih družin več, kot če je bilo obveščanje o projektu prepuščeno učiteljem.

Sliki 1 in 2: Logotip projekta Branje je iskanje in vinjeta sta delo oblikovalke Monike Klobčar.

Kaj smo počeli?

Po predstavitvi posameznih vidikov projekta je prav, da ga predstavimo še kot celoto. Branje je iskanje je časovno vezano na šolsko leto in se začne v začetku septembra ter traja do konca aprila. Družine v šolski knjižnici ali v KFBK

izpolnijo prijavnico, s katero pristopajo k projektu. Ob včlanitvi prejmejo tudi izkaznico, ki jo bodo izpolnjevali do pomladi.

Izkaznica ima tri rubrike, ki jih morajo družine izpolniti. Prva rubrika se imenuje *Obiskujemo* in obsega prostor, kamor zabeležijo obisk ene prireditve oz. dogodka, ki jo/ga je KFBK ali katera koli od šolskih knjižnic organizirala in uvrstila v projekt. Knjižničarka, ki je navzoča na dogodku, obisk potrdi z žigom. Družina lahko obišče kateri koli dogodek v okviru projekta ne glede na to, katera knjižnica ga priredi. To je lahko literarni večer, pripovedovski večer, gledališka predstava, pogovor o knjigah, ustvarjalna delavnica, predavanje, srečanje z umetnikom ...

Naslednja rubrika, *Iščemo in raziskujemo*, vsebuje prostor, kamor družine zabeležijo družinski izlet na katero od predlaganih izletniških točk v občinah Kamnik in Komenda. Predlagane izletniške točke so povezane bodisi s knjižnim delom, ljudsko pripovedko ali za kraj pomembno osebnostjo, na cilju pa udeležence pričaka žig, ki ga lahko vtisnejo v izkaznico.

Zadnja rubrika je namenjena prebranim knjigam in je naslovljena *Beremo*. Družina vanjo vpiše naslove knjig, ki so jih njeni člani prebrali. Otroci morajo prebrati vsaj dve knjigi, odrasli pa vsaj eno. Knjižničarka seznam prebranih knjig potrdi z žigom, vsebine prebranega pa ne preverja. Ko so opravljene vse naloge, družina izkaznico odda v šolski ali splošni knjižnici. Maja so družine, ki so opravile t. i. družinsko bralno značko Branje je iskanje, vabljeni na zaključno srečanje, kjer prejmejo priznanja in se skupaj poveselejo svojega uspeha.

Dosedanje izkušnje

V šolskem letu 2018/2019 poteka že druga sezona projekta. Evalvacija ob koncu šolskega leta 2017/2018 je pokazala, da je projekt dobro zasnovan in med družinami lepo sprejet. V prvem letu se je projektu pridružilo 200 družin, vse pogoje za dokončanje bralne značke pa jih je izpolnilo 40. Družine, ki so se udeležile zaključnega srečanja, se bile nad projektom navdušene. Starši so pritrtili snovalkam projekta, da se zaradi sodelovanja v njem niso počutili dodatno obremenjeni, in izrazili zado-

Obiskujemo.

Družina skupaj obišče katerakoli dva dogodka od spodaj navedenih. Na dogodku prejmete žig. Obvestila in vabila o dogodkih bodo objavljena na spletnih straneh šole in Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik ter oglasnih deskah v šoli.

 Osnovna šola Frana Albrehta * Delavnice <i>Zgodba v barvi in obliki</i> , Rosana Kleindienst, november 2017 (predhodne prijave) * <i>Gledališka predstava</i> učencev OŠ FA	 Osnovna šola Toma Brejca * <i>Pikino popoldne</i> , 8. 9. 2017, od 17h do 19h * <i>Pripovedovalski večer</i> , marec 2018	 Osnovna šola Marije Vere * Predavanje z Andrejo Brenčič Vukmir: <i>Branje in močgani</i> , oktober 2017 * <i>Verine čajanke</i> usmerjen pogovor s Katarino Kesič Dimic, november 2017	 Osnovna šola Stranje * <i>Pohod na Sv. Primoža - Branje Prešerna</i> ob kulturnem prazniku, februar 2018 * <i>Gledališka predstava</i> učencev OŠ Stranje
 Osnovna šola Komenda Moste * <i>Novoletna prireditev z gledališko predstavo</i> , januar 2018 * <i>Proslava ob Prešernovem dnevu</i> , februar 2018	 Osnovna šola Šmartno v Tuhinju * <i>Srečanja s knjigo</i> (vsak 3. četrtek v mesecu od oktobra do maja) * <i>Pozdrav pomladi</i> - literarni večer, april 2018	 Osnovna šola 27. julij * O dogodkih boste obveščeni.	 Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik * <i>Srečanje z avtorji</i> , december 2017 * <i>Prauljične poti</i> , april 2017

Slika 3: Prva rubrika v izkaznici projekta v sezoni 2017/2018

Iščemo in raziskujemo.

Pridobite vsaj dva od žigov, ki se nahajajo na lokacijah in odgovorite na vprašanje.

 Dom v Kamniški Bistrici (žig v Domu) V knjižnici poiščite knjigo, ki govori o gorah, navedite avtorja in naslov.
 Sveti Primož nad Kamnikom (žig v okrepčevalnici pri Petru) V knjigi <i>Kamniške prauljične poti</i> avtorice Irene Cerar poiščite prauljico o Suetem Primožu, navedite naslov.
 Arboretum Volčji Potok (žig pri vhodu) V knjižnici poiščite eno pesem o roži ali drevesu. Navedite avtorja, naslov pesmi in pesniške zbirke.
 Rojstna hiša Rudolfa Maistra (žig v hiši) Poiščite vsaj eno knjigo o Rudolfu Maistru, navedite avtorja in naslov.
 Motniška Turistična pot (žig v Gostilni pri Fiegarju) V knjigi <i>Kamniške prauljične poti</i> avtorice Irene Cerar poiščite prauljico iz Motnika. Navedite naslov.
 Lončarjev muzej v Komendi (potrebne so predhodne prijave po tel.: 041 942 052) Kateri predmet vam je bil najbolj všeč? V kakšen namen so ga uporabljali?

Slika 4: Druga rubrika v izkaznici projekta v sezoni 2017/2018

Udeležba na dogodkih, ki so jih organizirale knjižnice, je bila vseskozi visoka.

voljstvo, da so bili v dejavnost vključeni tako neposredno. Organizatorke pa so po prvem letu postavljene pred nove izzive. Odgovor na vprašanje, zakaj je toliko družin odstopilo od zbiranja žigov, se morda skriva v prevelikem naboru nalog. Na prvem medobčinskem aktivu šolskih knjižničark v novem šolskem letu so te tako sklenile, da se bo v novi sezoni zmanjšalo število zahtevanih obiskov prireditev in izletniških točk z dveh na enega. Drug odgovor na isto vprašanje se po mnenju šolskih knjižničark skriva v majhnem zanimanju učiteljev za projekt. Z njim so namreč dobro seznanjeni le tisti učitelji, ki sodelujejo pri pripravi dogodkov, in nekateri razredni učitelji. Predmetni učitelji slovenščine in razredniki, ki bi lahko dodatno motivirali družine za sodelovanje oz. jih informirali, pa prvo leto niso pokazali zanimanja za projekt. To velja v prihodnosti popraviti z boljšim informiranjem učiteljev in promocijo na posameznih osnovnih šolah.

Udeležba na dogodkih, ki so jih organizirale knjižnice, je bila vseskozi visoka. Družine so se udeleževale dogodkov na več šolah, ne le na svoji matični. Dogodki, na katere je bila po-

Slika 5: Pikino popoldne - uradno odprtje projekta. Dogodka na OŠ Toma Brejca so se udeležili ravnatelj sodelujočih osnovnih šol in bivši župan občine Kamnik, s čimer so izrazili podporo projektu.

trebna prijava (npr. Pravljična pot v organizaciji KFBK), so bili vedno zapolnjeni do zadnjega mesta. Nabor dogodkov je bil pester in bogat – od pravljčnih poti, predavanj, gledaliških predstav, literarnoustvarjalnih delavnic, debatnih literarnih krožkov, tematskih prireditev, srečanj z ustvarjalci do športno-kulturnega dogodka.

Projekt Branje je po enem letu opazen tudi v širšem okolju. V knjižnici Medvode so po kamniškem zgledu zasnovali svoj projekt, za sodelovanje v projektu Branje je iskanje pa se zanima tudi občina Domžale.

Slika 6: Pravljična pot po mamutovi vasi v organizaciji KFBK

Slika 7: Pravljični večer na OŠ Toma Brejca

SKLEP

Projekt Branje je iskanje je v slovenskem prostoru edinstven. Je rezultat sodelovanja splošne knjižnice in šestih osnovnošolskih knjižnic, pri čemer so knjižnice enakovredni partnerji, vsak s svojimi jasno opredeljenimi nalogami. Vsak projekt potrebuje določen čas, da v javnosti postane prepoznaven in da doseže svoj širši namen. Organizatorke so z rezultati po prvem letu zadovoljne. Poleg potrditve, da so družine prepoznale vrednost projekta, pa so po prvem letu tudi spoznale možnosti za izboljšavo, na katerih gradijo v novi sezoni. Te se skrivajo predvsem o kontinuirani promociji med šolskih letom in krepitevi zavedanja o projektu med učitelji. ●

Slika 8: Na ligo po knjigo s Sv. Primožu ali praznično druženje kulture in športa v organizaciji OŠ Stranje

Slika 9: Gledališka predstava Pika Nogavička na OŠ Frana Albrehta Kamnik

Viri in literatura

- Borko, T., Zabukovec, V., Južnič, P. (2006). Pričakovanja uporabnikov o storitvah splošne knjižnice. *Knjižnica* 50(4), 93–105
- IFLA UNESCO Manifest o šolskih knjižnicah (2006). Dostopno na: <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-sl.pdf> (18. 4. 2019).
- Kramberger, D. (2006). Razvoj in dejavnost pionirskih knjižnic v Mariboru ter revija Otrok in knjiga. *Splet Znanja in Domišljije*, 11–78.
- Podbrežnik, V. B., Južnič, P. (2011). *Model sodelovanja splošnih in šolskih knjižnic za razvijanje bralne kulture: Magistrsko delo*. Ljubljana: B. Podbrežnik Vukmir.
- Pogačar, T. (1985). Sodelovanje med pionirsko knjižnico splošnoizobraževalne knjižnice in šolsko knjižnico. *Knjižnica*, 29(2-3), 189–192.
- Spruk, B. (2002). *Bralne navade petošolcev in osmošolcev in predlogi za dvig njihove bralne kulture*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Steinbuch, M. (2002). Šolska knjižnica v luči kurikularne prenove osnovne šole. V: E. Stružnik (ur.), *Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli* (str. 10–16). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Tavčar, M. (2005). *Strateški management*. Učbenik za podiplomski študij. Koper: Fakulteta za management.
- Tavčar, M. (2005a). *Strateški management neprireditnih organizacij*. Koper: Koper: Fakulteta za management.
- Vilar, P. (2012) Informacijsko opismenjevanje. Zapiski s predavanj pri predmetu informacijsko opismenjevanje.
- Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

IRENA MILIVOJEVIČ KOTNIK, prof. slovenščine, učiteljica in knjižničarka

Naslov: Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik, Šolska ulica 1, 1241 Kamnik

E-naslov: irena.milivojevic-kotnik@os-fa.si

MAG. BREDA PODBREŽNIK VUKMIR, direktorica

Naslov: Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, Ljubljanska cesta 1, 1241 Kamnik

E-naslov: breda.podbreznik@kam.sik.si

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Vključujoča šola

Priročnik za učitelje in druge strokovne sodelavce

Danes mnogo učiteljev ugotavlja, da tradicionalni pristopi pri vzgojno-izobraževalnem delu niso več ustrezni, ker ne vodijo k zadovoljivim dosežkom učencev in dijakov. V ospredje prihaja koncept sodobne šole, ki ga podpira inkluzivna paradigma.

Da bi v slovenskih vrtcih in šolah še okrepili procese, ki podpirajo takšne pristope, je na Zavodu RS za šolstvo nastal priročnik Vključujoča šola.

Priročnik obsega **6 zvezkov**, zbranih v mapi, cena 15,00 €

